

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«Актуальні питання правового регулювання користування
земельними ділянками»**

Рівень вищої освіти – третій освітньо-науковий рівень

Ступінь вищої освіти – доктор філософії

Галузь знань – 08 «Право» / 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 081 «Право» / 293 «Міжнародне право»

2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

КАФЕДРА ЗЕМЕЛЬНОГО ТА АГРАРНОГО ПРАВА

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«Актуальні питання правового регулювання
користування земельними ділянками»**

Харків 2023

Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни **«Актуальні питання правового регулювання користування земельними ділянками»** для здобувачів вищої освіти – третього освітньо-наукового рівню / Уклад.: Лісова Т.В., Шарапова С.В. Х.: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2023. 35 с.

У к л а д а ч і:

Лісова Т.В.
Шарапова С.В.

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(31 серпня 2023 р., протокол № 1)

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	5
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять.....	7
3. Програма навчальної дисципліни.....	9
4. Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	11
5. Рекомендації до виконання самостійної роботи	19
6. Рекомендовані нормативно-правові акти.....	23
7. Рекомендована література.....	26
8. Інтернет ресурси.....	32
9. Програмні питання	32

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою навчальної дисципліни «Актуальні питання правового регулювання користування земельними ділянками» є: здобуття глибоких знань у сфері правового регулювання користування земельними ділянками; засвоєння основних концепцій земельного права щодо правового регулювання користування земельними ділянками; набуття аспірантами комплексу системних та професійних знань, компетенцій у сфері правового регулювання користування земельними ділянками, що дозволяють здійснювати самостійні наукові дослідження та розробляти практичні рекомендації у відповідній сфері. Запропонована дисципліна покликана сформувати навички наукового аналізу у сфері правового регулювання користування земельними ділянками, оволодіння термінологією у сфері досліджуваного наукового напрямку. Дисципліна охоплює вивчення та проведення системного аналізу актуальних питань правового регулювання користування земельними ділянками. Особливу увагу приділено сучасному правовому регулюванню права постійного користування земельними ділянками, оренди, використанню земельних ділянок для здійснення концесійної діяльності, на праві суперфіцію та емфітевзису. Певна частина викладеного матеріалу стосується особливостей державної реєстрації відповідних прав, наукових підходів щодо здійснення права постійного користування земельними ділянками, а також оренди на землях різних категорій. Значна увага приділена забезпеченню та захисту прав землекористувачів.

Зазначена ціль навчальної дисципліни досягається шляхом вирішення наступних завдань: формування здатності аналізувати нормативні правові акти земельного законодавства на підставі їх всебічного вивчення; формування здатності аналізувати різні точки зору щодо проблем правового регулювання земельних правовідносин; формування вміння систематизувати судову практику застосування земельного законодавства.

Завданням навчальної дисципліни «Актуальні питання правового регулювання користування земельними ділянками» є: забезпечення усвідомлення здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії сутності, змісту, особливостей основних теоретичних положень земельного права; формування та розвиток загальних, фахових та предметних компетентностей, сформованих в результаті освоєння необхідних теоретичних положень права користування земельними ділянками, сутності земельно-правових категорій, змісту земельно-правових інститутів, особливостей основних видів права землекористування, гарантій реалізації та захисту земельних прав, особливостей правового режиму використання, охорони та відтворення земель окремих категорій, необхідних для виконання своїх функцій у процесі майбутньої трудової діяльності та розвитку кар'єри, засновані на здобутих знаннях при вивченні дисципліни «Актуальні питання правового регулювання користування земельними ділянками».

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		очна та заочна форми навчання	
Кількість кредитів ЕКТС: 6	Галузь знань – 08 «Право»/ 29 «Міжнародні відносини»	Нормативна	
Модулів - 2	Спеціальність –081 «Право»/ 293 «Міжнародне право»	Рік підготовки: <i>другий</i>	
Індивідуальне завдання (контрольні роботи)		семестр	
Загальна кількість годин - 180	Рівень освіти – третій (доктор філософії)	4-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 4 самостійної роботи здобувача - 8		40 год.	
		Практичні заняття	
		20 год.	
		Самостійна робота	
		120 год.	

Основні модулі навчальної дисципліни

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність	Дидактична структура навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів ЕКТС: 6</p> <p>Кількість модулів 2:</p> <p>Загальна кількість годин: 180</p> <p>Тижневих годин: 4</p>	<p>Рівень освіти – третій (доктор філософії)</p> <p>Галузь знань – 08 «Право»/ 29«Міжнародні відносини»</p> <p>Спеціальність –081 «Право» / 293 «Міжнародне право»</p>	<p>Варіативна</p> <p>Модуль 1 <i>Загальні засади права користування земельними ділянками</i></p> <p>Лекції: 22 год.</p> <p>Практичні заняття: 2 год.</p> <p>Самостійна робота: 70 год.</p> <p>Модуль 2 <i>Особливості правового регулювання видів права користування земельними ділянками</i></p> <p>Лекції: 18 год.</p> <p>Практичні заняття: 18 год.</p> <p>Самостійна робота: 50</p> <p>Види контролю: поточний контроль; семестровий залік.</p>

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Загальні засади права користування земельними ділянками

Основні концепції земельного права щодо правового регулювання користування земельними ділянками. Особливості формування наукових засад права користування земельними ділянками у доктрині земельного права України. Законодавче забезпечення права користування земельними ділянками в Україні. Сучасні актуальні проблеми науки земельного права у сфері правового регулювання користування земельними ділянками. Поняття права землекористування. Роль землі в житті суспільства. Особливості землі як об'єкту природи і природного ресурсу. Класифікація правових титулів землекористування. Правова класифікація видів права землекористування. Основні принципи права землекористування. Специфіка правового режиму об'єктів права користування земельними ділянками в Україні. Особливості правового становища суб'єктів права користування земельними ділянками в Україні. Особливості змісту права користування земельними ділянками.

Модуль 2. Особливості правового регулювання видів права користування земельними ділянками

Право постійного користування земельними ділянками в умовах трансформації національного законодавства. Право постійного користування земельною ділянкою: поняття та особливості. Об'єкти та суб'єкти права постійного користування землею. Особливості виникнення права постійного користування земельною ділянкою. Особливості права постійного користування землями водного фонду. Особливості права постійного користування землями лісогосподарського призначення. Підстави та порядок припинення права постійного землекористування. Особливості здійснення права оренди на землях різних категорій: правові проблеми. Поняття та юридичні ознаки оренди землі. Особливості виникнення права оренди на

конкурентних засадах. Особливості оренди земель державної та комунальної власності. Особливості оренди земель приватної власності. Особливості внесення змін та дострокового розірвання договору оренди земельної ділянки. Підстави припинення права оренди земельної ділянки. Особливості правового регулювання суборенди земельної ділянки. Особливості користування земельними ділянками для проведення розвідувальних робіт. Право сільськогосподарського землекористування в системі прав користування землями. Особливості здійснення окремих видів права сільськогосподарського землекористування в Україні. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови. Сучасні проблеми щодо набуття земельних ділянок у користування. Підстави набуття права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови. Підстави припинення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови. Право на сервітутне користування чужою земельною ділянкою. Види земельних сервітутів. Встановлення земельних сервітутів: підстави та порядок. Підстави та порядок припинення земельних сервітутів. Захист прав землекористувачів. Особливості застосування конкурентних засад при набутті права користування земельними ділянками. Особливості державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, похідних від права власності. Наукові концепції щодо забезпечення та захисту прав землекористувачів.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Заняття 1.

Тема: Особливості правового становища суб'єктів права користування земельними ділянками в Україні.

Питання для обговорення

1. Суб'єкти права землекористування: загальна характеристика та класифікація.
2. Суб'єкти права постійного землекористування.
3. Законодавче регулювання статусу суб'єктів права постійного користування земельною ділянкою.
4. Суб'єкти права орендного землекористування.
5. Суб'єкти права сільськогосподарського землевикористання.
6. Особливості правового становища суб'єктів права сільськогосподарського землекористування.

Завдання

1. Підготуйте письмове есе відповідно до теми заняття.
2. Підготуйте анотування наукової додаткової літератури відповідно до теми заняття.

Заняття 2.

Тема: Право постійного користування земельними ділянками в умовах трансформації національного законодавства.

Питання для обговорення

1. Перспективи законодавчої трансформації права постійного користування земельними ділянками.

2. Поняття та ознаки права постійного землекористування.
3. Суб'єктно-об'єктний склад постійного землекористування.
4. Порядок виникнення та припинення права постійного землекористування.
5. Особливості розгляду спорів щодо права постійного користування земельними ділянками.

Завдання

1. За рішенням адміністрації міста релігійній організації було надано в постійне користування земельну ділянку площею 0,35 га разом з культовою будівлею, що на ній розташована. Глава релігійної організації за власною ініціативою розташував на території цієї земельної ділянки будівлю з виробничим цехом предметів культу, а також з крамницею, в якій продавали вироблені предмети культу. Свої дії він пояснив необхідністю забезпечувати потреби релігійної громади та обслуговування культової будівлі.

Чи вчинив глава релігійної організації своїми діями земельне правопорушення? Надайте аргументовану відповідь.

2. Складіть звіт за результатами узагальнення судової практики щодо спорів, що виникають у контексті правовідносин щодо права постійного користування земельною ділянкою.

Заняття 3.

Тема: Особливості здійснення права оренди на землях різних категорій: правові проблеми.

Питання для обговорення

1. Поняття та юридичні ознаки оренди землі.
2. Особливості здійснення права оренди на землях різних категорій: правові проблеми.

3. Особливості виникнення права оренди на землях різних категорій.
4. Підстави припинення права оренди земельної ділянки.
5. Особливості правового регулювання суборенди земельної ділянки.

Завдання

1. Фермерське господарство «Мрія» в 2018 р. звернулось із заявою до облдержадміністрації про надання йому в оренду 3 га земель водного фонду за межами населеного пункту, на яких знаходиться штучна водойма (ставок) для рибогосподарських потреб. Проте юридичної особі було відмовлено, так як згідно з чинним законодавством вказані водопокриті землі в оренду без водойми не надаються та повноваження щодо розпорядження такими землями належать територіальним органам Держгеокадастру.

Крім того ст. 59 ЗК України передбачає безоплатну передачу замкнених природних водойм площею до 3 га виключно у власність громадянам та юридичним особам. Тому ФГ «Мрія» повинна звернутися з заявою про передачу водойми у власність.

Проведіть правовий аналіз відповіді облдержадміністрації. Охарактеризуйте правове регулювання оренди водних об'єктів та земель водного фонду в сучасних умовах. Вкажіть суб'єктів що розпоряджуються водними об'єктами в Україні. Який порядок укладання договору оренди водного об'єкта? Назвіть особливості визнання розміру орендної плати при використанні на умовах оренди водних об'єктів.

2. Складіть звіт за результатами узагальнення судової практики щодо спорів з приводу оренди землі.

Заняття 4.

Тема: Право сільськогосподарського землекористування в системі прав користування землями.

Питання для обговорення

1. Формування наукових засад права сільськогосподарського землекористування у доктрині земельного права України.
2. Поняття та види права сільськогосподарського землекористування в Україні.
3. Еволюція законодавчого забезпечення права сільськогосподарського землекористування в Україні.

Завдання

1. Підготуйте письмове есе відповідно до теми заняття.
2. Підготуйте анотування наукової додаткової літератури відповідно до теми заняття.

Заняття 5.

Тема: Особливості здійснення окремих видів права сільськогосподарського землекористування в Україні.

Питання для обговорення

1. Специфіка правового режиму об'єктів права сільськогосподарського землекористування.
2. Особливості змісту права сільськогосподарського землекористування.
3. Особливості здійснення права оренди на землях сільськогосподарського призначення.
4. Особливості здійснення права постійного сільськогосподарського землекористування.
5. Правові питання здійснення права на земельну частку (пай).
6. Розвиток ринку права сільськогосподарського землекористування.

Завдання

1. Підготуйте письмове есе відповідно до теми заняття.
2. Підготуйте анотування наукової додаткової літератури відповідно до теми заняття.

Заняття 6.

Тема: Особливості здійснення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови.

Питання для обговорення

1. Зміст права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
2. Підстави набуття та підстави припинення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.
4. Зміст права користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).
5. Підстави набуття та підстави припинення права користування чужою земельною ділянкою для забудови.
6. Порівняльна характеристика договорів оренди земельної ділянки, суперфіцію та емфітевзису.

Завдання

1. Назвіть основні наукові дослідження щодо проблем укладання договорів суперфіцію, оренди землі, а також емфітевзису. Виділіть основні проблеми правового регулювання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови.

2. Підготуйте письмове есе відповідно до теми заняття.

3. ТОВ «Соняшник» протягом 8 років орендувало земельну ділянку для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, що належить на праві приватної власності громадянину Ч. За чотири місяці до закінчення дії договору громадянин Ч. повідомив ТОВ «Соняшник» про намір не продовжувати договір оренди земельної ділянки після закінчення його строку на новий строк. При цьому громадянин Ч. просив не засівати земельну ділянку й після збору врожаю повернути у стані, в якому її було надано в оренду. Проте ТОВ зазначену вимогу власника не виконало, вважаючи, що договір оренди земельної ділянки вважається поновленим на той саме строк і на тих самих умовах, які були у ньому передбачені. Вважаючи свої права порушеними, громадянин Ч. подав позов до господарського суду. У суді з'ясувалося, що два місяці тому громадянин Ч. уклав договір емфітевзису щодо зазначеної земельної ділянки строком на 5 років з громадянином Ф. ТОВ «Соняшник» подало зустрічний позов.

Вирішіть справу. Дайте правову оцінку діям сторін.

Заняття 7.

Тема: Сучасні проблеми щодо набуття земельних ділянок у користування.

Питання для обговорення

1. Основні проблеми щодо набуття земельних ділянок у користування.
2. Особливості правового регулювання набуття земельних ділянок у користування.
3. Особливості отримання в користування земельних ділянок державної та комунальної власності.

Завдання

1. Дослідіть основні наукові концепції щодо принципу єдності юридичної долі земельної ділянки та об'єктів нерухомості.

2. Підготуйте анотування наукової додаткової літератури відповідно до теми заняття.

Заняття 8.

Тема: Особливості застосування конкурентних засад при набутті права користування земельними ділянками.

Питання для обговорення

1. Правове забезпечення проведення земельних торгів.
2. Земельні торги у формі аукціону: особливості, вимоги, процедура.
3. Земельні аукціони щодо земель сільськогосподарського призначення: основні питання, особливості, процедура проведення.
4. Електронні земельні торги: перевага та недоліки.

Завдання

1. Розгляньте вимоги щодо підготовки до проведення та проведення земельних торгів для продажу земельних ділянок та набуття прав користування ними (оренди, суперфіцію, емфітевзису) та опрацюйте Порядок функціонування та адміністрування електронної торгової системи.

Заняття 9

Тема: Особливості державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, похідних від права власності.

Питання для обговорення

1. Особливості державної реєстрації речових прав на земельні ділянки.
2. Поняття земельно-реєстраційної процедури.
3. Об'єктно-суб'єктний склад державної реєстрації речових прав на земельні ділянки.
4. Правові проблеми ведення Державного реєстру прав на нерухоме майно та їх обтяжень в аспекті реєстрації прав на земельні ділянки.
5. Правове забезпечення реєстрації права оренди землі.
6. Реєстрація права постійного користування земельною ділянкою.
7. Особливості державної реєстрації права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та для забудови (суперфіцій).

Завдання

1. Громадянину В. у 2000 р. було передано в постійне користування земельну ділянку площею 0,12 га для ведення індивідуального садівництва та видано державний акт на право постійного землекористування. У 2021 році він вирішив продати свою земельну ділянку, проте було з'ясовано, що державний акт на право постійного користування земельної ділянки було втрачено. *Вирішіть справу.*

2. Ознайомтесь з правовими позиціями Верховного Суду щодо реєстрації права оренди земельної ділянки.

3. Ознайомтесь з судовою практикою щодо реєстрації права постійного користування земельною ділянкою.

Заняття 10.

Тема: Наукові концепції щодо забезпечення та захисту прав землекористувачів.

Питання для обговорення

1. Наукові дослідження та концепції щодо забезпечення та захисту прав землекористувачів.
2. Поняття та сутність форм захисту земельних прав.
3. Класифікація форм захисту земельних прав.
4. Особливості захисту прав землевласників та землекористувачів при обмеженні (обтяженні) їх прав на земельні ділянки.
5. Особливості захисту земельних прав, порушених у процесі здійснення реєстраційних дій.

Завдання

1. Підготуйте анотування наукової додаткової літератури відповідно до теми заняття.
2. Підготуйте письмове есе відповідно до теми заняття.

5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота *здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії* є невід'ємною складовою освітнього процесу в Університеті, яка передбачає, що заплановані завдання виконуються під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Цей вид роботи виступає основним засобом засвоєння навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Завдання самостійної роботи здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії:

- ✓ систематизація і поглиблення знань, умінь і практичних навичок, набуття компетентностей відповідно до обраної спеціальності;
- ✓ набуття умінь і навичок науково-дослідницької роботи;
- ✓ інтеграція наукової, освітньої і виробничої діяльності;

- ✓ розвиток мотивації до навчання й поглиблення професійних наукових і практичних інтересів, прищеплення світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей;
- ✓ формування умінь і навичок планувати й раціонально використовувати вільний від аудиторних занять час, застосовувати інформаційні технології, опрацьовувати джерела інформації для успішного засвоєння освітньо-професійної програми за спеціальністю.

У ході самостійної роботи здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії :

- ✓ засвоює теоретичний матеріал з навчальної дисципліни, що вивчається (засвоєння лекційного курсу, а також окремих його розділів, тем, положень і т. д.);
- ✓ закріплює знання теоретичного матеріалу, використовуючи необхідний інструментарій практичним шляхом (розв'язання задач, тестів для самоперевірки, тощо);
- ✓ застосовує отримані знання та уміння для формування власної позиції, теорії, моделі (написання наукової статті, тез наукової доповіді).

Самостійна робота здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з навчальної дисципліни «Актуальні питання правового регулювання користування земельними ділянками» включає:

- анотування наукової додаткової літератури;
- узагальнення судової практики;
- письмове есе за вузькоспеціальною проблемною тематикою;
- написання наукових статей, тез наукових доповідей;
- створення презентаційних проектів.

Анотування наукової додаткової літератури.

Полягає у складанні анотацій опрацьованої земельно-правової наукової літератури.

Анотування є формою самостійної роботи, яка потребує відповідного ґрунтованого аналізу запропонованої наукової літератури. Анотація додаткової наукової літератури має містити назву, прізвище автора та коротку характеристику публікації, викладення її основних положень. Анотація має висвітлювати сутність публікації, є стислою характеристикою змісту монографії (розділу монографії), статті та інших матеріалів з формуванням власних узагальнень та оцінок щодо предмета дослідження анотованого джерела. Також анотація має містити висновки щодо практичної та теоретичної значущості анотованого джерела.

Узагальнення судової практики.

Проводиться з метою вивчення та правового аналізу правових позицій ВП ВС, практики судів щодо застосування земельного законодавства, внесення пропозицій з його удосконалення.

Узагальнення судової практики проводиться за певною категорією справ (юрисдикційні спори, що виникають із земельних правовідносин) у судах загальної, господарської й адміністративної юрисдикції.

За результатами узагальнення судової практики складається звіт, де зазначається тематика проведеного узагальнення, кількість опрацьованих судових справ, їх загальні та відмінні риси, особливості застосування земельного законодавства у конкретних справах, правовий висновок за результатами узагальнення, пропозиції з удосконалення земельного законодавства.

Письмове есе за вузькоспеціальною проблемною тематикою.

Виконується з метою поглибленого вивчення окремих проблем земельно-правового регулювання. Есе виражає індивідуальні уявлення автора про

земельно-правові явища й має філософське спрямування.

Наукова стаття готується за актуальною проблематикою відповідно до теми дисертаційного дослідження.

Структура наукової статті має відповідати вимогам п. 3 постанови Вищої атестаційної комісії України «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України» від 15 січня 2003 р., № 7-05/1 (URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v05_1330-03#Text), зокрема, стаття повинна містити такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Написання тез наукової доповіді проводиться за актуальною проблематикою відповідно до теми дисертаційного дослідження.

Тези наукової доповіді готуються відповідно до вимог, визначених організаційним комітетом відповідної наукової конференції. Як правило, обсяг тез наукової доповіді становить не більше 4-х сторінок формату А-4. Тези наукової доповіді мають містити пропозиції з удосконалення теоретичних положень земельного права або ж земельного законодавства України.

Створення презентаційних проектів.

Це результат самостійного вивчення будь-якої земельно-правової проблематики зі створенням презентації за результатами роботи. Презентаційний проект — навчально-пізнавальна, дослідницька, творча діяльність, яка включає мету, узгоджені методи, способи дослідження, й

спрямована на досягнення загального результату з розв'язування певної земельно-правової проблеми.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>
3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.01.2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>
4. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI (з наст. змін, та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>
5. Про оренду землі: Закон України від 06.1998 р. № 161-XIV в ред. від 02.10.03. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#top>.
8. Деякі питання удосконалення механізмів захисту речових прав на земельні ділянки: постанова Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 р. № 925. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/925-2017-п#Text>.
9. Порядок державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1127 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.08. 2016 р. № 553). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF#Text>

10. Порядок доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1127 (в ред. від 06.06.2018 р. № 484). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/484-2018-%D0%BF#n548>
11. Порядок надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1127 (в ред. від 26.06.2019 р. № 599). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-2019-%D0%BF#n43>
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії рейдерству: Закон України від 05.12.2009 р. № 340-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-20#Text>.
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція): Закон України від 12.02.2015 р. № 191-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-19#Text>.
14. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF#Text>
15. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру: постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2015-%D0%BF#Text>
16. Про затвердження Вимог до оформлення заяв та рішень у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 21.11.2016 р. № 3276/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1504-16#Text>
17. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру: пост. Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 р. № 1051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF?find=1&text=%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%>
18. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 р. №

1141 (в ред. від 06.06.2018 р. № 484). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1141-2011-%D0%BF#Text>

19. Про затвердження Порядку взаємодії інформаційних систем Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Державного земельного кадастру: наказ Мінекономіки та Мінюсту України від 26.11.2020 р. № 1177/35460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1177-20#Text>

20. Про затвердження Порядку доступу державних реєстраторів прав на нерухоме майно та користування відомостями Державного земельного кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2017-%D0%BF#n61>

21. Про затвердження Порядку інформаційної взаємодії між Державним земельним кадастром, іншими кадастрами та інформаційними системами: постанова Кабінету Міністрів України від 03.06.2013 р. № 483. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2013-%D0%BF#Text>

22. Про затвердження Порядку формування та зберігання реєстраційних справ: від 18.11.2016 р. № 3267/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1499-16#Text>

23. Про затвердження Типового договору оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об'єктом: Постанова КМ України від 02. 03. 2021 р. № 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/572-2021-%D0%BF#Text>

24. Про затвердження Типового договору оренди землі: Постанова КМ України від 03.03.2004 р. № 220. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/220-2004-%D0%BF>

25. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Верховного суду України від 16.04.2004. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-04#Text>

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. 576 с.
2. Буракова А. М. Визнання недійсними рішень органів владних повноважень як спосіб захисту земельних прав. Харків: Юрайт, 2019. 188 с.
3. Висіцька І. Емфітевзис: правова природа, умови, форма, доцільність застосування. *Землевпорядний вісник*. 2019. № 11. С. 41-47.
4. Глотова О.В. Правове регулювання угод із земельними ділянками: монографія. Одеса: Фенікс, 2008. 256 с.
5. Ільків О. В. Захист прав користувача земельної ділянки, наданої для сільськогосподарських потреб. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 1. С. 32-36.
6. Ільків О. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). *Юридичний вісник*. 2021. № 2. С. 98-104.
7. Ільків Н.В. Строки у договорі оренди землі державної власності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018. Вип. 2. С. 116-125.
8. Каракаш І. І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2017. 436 с.
9. Ковач Д. Л. Виникнення суб'єктивних земельних прав : монографія. Харків : Фінарт, 2019. 224 с.
10. Костюченко М.С. Правове регулювання оренди водних об'єктів в Україні: дис. канд. юрид. наук: 12.00.06. Харків, 2018. 231 с.
11. Кузьменко Н. О. Рішення органів місцевого самоврядування в механізмі правового регулювання земельних відносин: монографія. Київ: Алерта, 2018. 264 с.

12. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія. Київ: Логос, 2011. 688 с.
13. Кулинич П. Ф. Земельна реформа в Україні: правові проблеми: монографія. Київ: Норма права, 2021. 308 с.
14. Кулинич П.Ф. Поновлення договору оренди землі як спосіб захисту прав орендаря: спірні положення законодавства та судова практика. Судова апеляція. 2019. № 4. С. 115 - 125.
15. Литвинова Л. О., Чуєнко В. І. Порівняльна характеристика «ринку землі» в країнах Європи і України: практичні аспекти укладення договорів купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення. Правова держава. 2021. № 4. С. 101 – 109.
16. Малохліб О. С. Правові засади використання земельних ділянок для житлового будівництва: моногр. Харків: Юрайт, 2021. 176 с.
17. Мартин А. Регулювання ринку земель в Україні: монографія. Київ: Аграр-Медіа Груп, 2011. 252 с.
18. Марусенко Р. І. Сервітут земельний. *Велика українська юридична енциклопедія*. Т. 16 : Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга, В.В.Носік, П.Ф.Кулінич та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2019. С. 569-573.
19. Мироненко І. В. Інститут права сусідства: теоретичні та практичні аспекти: моногр. Івано-Франківськ, Супрун В.П., 2019. 341 с.
20. Одарюк М. П. Правові засади земельних процедур: монографія. Харків: ТОВ «Планета-Прінт». 2020. 176 с.
21. Правові позиції Великої Палати Верховного Суду у спорах, що виникають із земельних правовідносин: посібник / Л. А. Швецова та ін. Харків, 2021. 908 с.
22. Піфко О.О. Реєстрація прав на землі у країнах Європи: порівняльний аналіз: дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.06 / Ужгород, 2011. 215 с.

23. Ріпенко А. І. Використання земель для містобудівних потреб: теоретичні та практичні проблеми: моногр. Херсон: Гельветика, 2019. 496 с.
24. Сидор В.Д. Право оренди земельної ділянки. *Велика українська юридична енциклопедія*. Т. 16: Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга. В.В. Носік, П.Ф. Кулинич та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2019. 696 с.
25. Федчишин Д. В. Реалізація та захист земельних прав в Україні: проблеми теорії та практики: монографія. Херсон: Гельветика, 2020. 418 с.
26. Харитоновна Т. Є. Емфітевзис: земельний, цивілістичний та екологічний аспекти. *Екологічне право*. 2019. Вип. 3. С. 41-45.
27. Харитоновна Т. Є. Здійснення прав на чужі земельні ділянки в Україні: проблеми теорії та практики: моногр. Одеса: Юрид. літ., 2016. 424 с.
28. Юрченко Е. С. Право сільськогосподарського землекористування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2019. 227 с.
29. Яворська О. Договір як підстава виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільгосподарських потреб. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 120-124.
30. Дайджест практики Верховного Суду у справах із договору оренди землі
URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Daijest_orenda_zemli_2018_2021.pdf
31. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду у справах зі спорів, що виникають із земельних відносин (застосування норм матеріального права) Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 20.04.2018 по 18.09.2019 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/dajdjest_VP_zemelni_sporu_2018_2019.pdf
32. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду в земельних спорах за участю органів Держгеокадастру за період із 01.03.2018

по 23.11.2020р. URL:https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Daidzhest_VP_VS.pdf

33. Земельне право: підручник, 3-тє вид., доп. і перероб.; за ред. М.В. Шульги. Харків: Юрайт, 2023. 592 с.

34. Земельні спори: правові висновки Верховного Суду / Упорядник Ю. Я. Чумак. Київ: Алерта, 2021. 350 с.

35. Посібник для підготовки до іспиту із земельного права / В.І. Гордєєв, Д.М. Золотарьова, І.В. Ігнатенко та ін.; за заг. ред. проф. Шульги М.В. Харків: Юрайт, 2019. 380 с.

36. Посібник для підготовки до іспиту із земельного права / Д. В. Санніков, М.В. Шульга, В.І. Гордєєв, Харків: Право, 2021. 376 с.

Додаткова література:

1. Боднарчук О. Г., Боднарчук О. І. Проблемні питання правового регулювання відносин щодо користування чужою земельною ділянкою (суперфіцію) в Україні. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2020. С. 19-24.

2. Бежевець А. М., Бондаренко М. М. Державна реєстрація права власності на нерухоме майно: проблеми та перспективи розвитку. *InterConf*. 2021. № 60. С. 230 – 236. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/13364/12280>

3. Гоменюк І. Реєстрація прав на землю. *Земельні відносини: Тематичний збірник*. 2019. Вип.6. С.13.

4. Гудима М.М. Правова природа державної реєстрації як юридичного факту в механізмі динаміки речових прав. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2020. Вип. 1 (45). С.45-51.

5. Корнєєв Ю. В., Балінська В. О., Ланкін С. В. Проблеми правового регулювання ринку землі в сучасних умовах. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 262 – 264.

6. Кулинич П. Право фермерського господарства на землю свого засновника. *Землевпорядний вісник України*. 2020. № 2. С. 33 – 36.

7. Лісова Т. В., Хомінець С. В., Данілік Д. М. Правові проблеми при вчиненні реєстраційних дій в аспекті реєстрації прав на земельні ділянки. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 127 – 131.

8. Миценко І. М., Решитько Т. В. Проблеми формування ринку землі в Україні в контексті дотримання соціальних гарантій для мешканців сільської місцевості. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2019. Вип. 3 (36). С. 25 – 36.

9. Мірошніченко А. М. Реєстрація прав на земельні ділянки. *Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 16 : Земельне та аграрне право / редкол.: М. В. Шульга (голова), В. В. Носік, П. Ф. Кулинич (заст. голови), та ін.; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. С. 539–541.*

10. Мірошніченко С. Посібник оренда землі від А до Я. Порядок реєстрації права оренди земельної ділянки. Остання редакція від 26.09.2019 р. URL: <https://dl.omp.ua/knowledge-base>

11. Непомящая І.О. Перспективи вдосконалення системи державної реєстрації майнових прав. *Часопис цивілістики*. 2020. Вип. 39. С.54-59.

12. Одарюк М.П. Визначення поняття процедур у земельному праві. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 1. Т. 2. С. 10-15.
[Одарюк М. П.](#) Процедурні питання виникнення прав на землю. *Правові новели*. 2018. № 5. С. 42-48.

13. Олійник І. Еволюція механізму державної реєстрації речових прав на нерухоме майно в Україні. *Збірник наукових праць НАДУ*. 2019. Вип. 2. С.84-91.

14. Пашкевич І. Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки та її реєстрація. Проблеми, невідповідності та пропозиції. *Землевпорядний вісник*. 2018. № 3. С. 16–20.

15. Спасибо-Фатєєва І.В. Значення державної реєстрації для набуття права власності на нерухомість. *Право України*. 2020. № 11. С. 127-141.
16. Сперчун О. О. Поділ земельних ділянок, що перебувають у спільній сумісній (частковій) власності осіб, подальша державна реєстрація новостворених земельних ділянок, отриманих у результаті поділу. *Алгоритм* 2020. URL : <https://www.notar.ks.ua/podil-zemelnyh-dilyanok/>.
17. Таранова О.Т. Проблемні аспекти діяльності реєстру речових прав на нерухоме майно в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 1. С. 140 – 143.
18. Турчин В. Закордонний досвід створення єдиного реєстру нерухомості. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С.204-209.
19. Федорович В. І. Право на земельну ділянку у разі набуття права власності на житловий будинок, будівлю або споруду. *Вісник Львівського університету*. Серія «Юридична». 2018. Вип. 66. С. 179–186.
20. Чирик А. О. Спільна часткова власність на земельну ділянку: монографія; за заг. ред. проф. М. В. Шульги. Харків: Юрайт, 2020. 172 с.
21. Швець Ю.О., Грінберг І. О. Аналіз ринку землі в Україні за сучасних умов. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 29. С. 164 – 170.
22. Шульга М. В. Виникнення земельних прав. *Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 16 : Земельне та аграрне право / редкол.: М. В. Шульга (голова), В. В. Носік, П. Ф. Кулинич (заст. голови), та ін.; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого*. Харків: Право, 2019. С. 53–55.
23. Шульга М. В., Данілік Д. М., Хомінець С. В. Генеза правового регулювання земельно-реєстраційних відносин. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 144 – 149.
24. Шульга М. В. Земельна ділянка як об'єкт земельних відносин. *Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 16 : Земельне та аграрне право /*

редкол.: М. В. Шульга (голова), В. В. Носік, П. Ф. Кулинич (заст. голови), та ін.; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. С. 190–194.

25. Шульга М. В., Лісова Т. В., Шульга Т. М. Особливості захисту земельних прав, порушених у процесі здійснення реєстраційних дій. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 137 – 143.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// rada.gov.ua/](http://rada.gov.ua/)

Офіційний сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// www. land.gov.ua/](http://www.land.gov.ua/)

9. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ

1. Становлення та розвиток інституту права землекористування.
2. Сучасний стан та перспективи розвитку законодавства у сфері користування земельними ділянками.
3. Теоретичні проблеми правового регулювання відносин у сфері землекористування.
4. Поняття права землекористування.
5. Особливості землі як об'єкту природи, природного ресурсу і об'єкту права користування.
6. Правова класифікація видів права землекористування.
7. Принципи права землекористування.
8. Суб'єкти та об'єкти права землекористування
9. Специфіка правового режиму об'єктів права користування земельними ділянками в Україні.

10. Особливості правового становища суб'єктів права користування земельними ділянками в Україні.
11. Особливості змісту права користування земельними ділянками.
12. Право постійного користування земельними ділянками в умовах трансформації національного законодавства.
13. Об'єкти права постійного користування землею.
14. Суб'єкти права постійного користування землею.
15. Особливості виникнення права постійного користування земельною ділянкою.
16. Особливості права постійного користування землями водного фонду.
17. Особливості права постійного користування землями лісгосподарського призначення.
18. Підстави та порядок припинення права постійного землекористування.
19. Добровільна відмова від права постійного користування земельною ділянкою.
20. Поняття та юридичні ознаки оренди землі.
21. Суб'єкти оренди землі.
22. Об'єкти оренди землі
23. Особливості виникнення права оренди на конкурентних засадах.
24. Особливості оренди земель державної та комунальної власності.
25. Особливості оренди земель приватної власності.
26. Особливості укладення договору оренди землі.
27. Умови договору оренди землі.
28. Особливості суборенди земельних ділянок.
29. Припинення договору оренди землі: підстави та порядок.
30. Припинення договору оренди землі шляхом його розірвання.
31. Розірвання договору оренди земельної ділянки державної чи комунальної власності у разі необхідності надання її для суспільних потреб.
32. Захист прав орендаря та орендодавця на орендовану земельну ділянку.
33. Процедура поновлення договору оренди земельної ділянки.

34. Плата за використання земельних ділянок, в тому числі на умовах оренди.
35. Переважне право орендаря на отримання орендованої земельної ділянки у власність.
36. Особливості використання земельних ділянок, розташовані у масиві земель сільськогосподарського призначення.
37. Особливості передачі земельної ділянки в оренду із іншими природними ресурсами.
38. Особливості здійснення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) або для забудови (суперфіцій).
39. Право на сервітутне користування чужою земельною ділянкою.
40. Особливості застосування конкурентних засад при набутті права користування земельними ділянками.
41. Особливості державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, похідних від права власності.
42. Захист прав землекористувачів.

Навчальне електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Актуальні питання правового регулювання
користування земельними ділянками»**

Рівень вищої освіти – третій освітньо-науковий рівень

Ступінь вищої освіти – доктор філософії

Галузь знань – 08 «Право» / 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 081 «Право» / 293 «Міжнародне право»

У к л а д а ч і: Лісова Т.В., Шарапова С.В.

Відповідальний за випуск Шарапова С.В.